

Položaj vjerovnika prema Ovršnom zakonu nakon njegova noveliranja 1999. godine

Kunštek, Eduard

Source / Izvornik: **Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 1999, 20., 715. - 736.**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:259795>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

PRAVI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

POLOŽAJ VJEROVNIKA PREMA OVRŠNOM ZAKONU NAKON NJEGOVA NOVELIRANJA 1999. GODINE

Mr. sc. Eduard Kunštek, asistent
Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

UDK: 347.952
Ur.: 1. lipnja 1999.
Pr.: 28. lipnja 1999.
Pregledni članak

U ovom radu autor analizira položaj vjerovnika u ovršnom postupku i postupku osiguranja imajući u vidu novine u hrvatskom pravnom sustavu uvedene donošenjem Ovršnog zakona i napose Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona iz 1999. godine. Načelno stajalište je da se položaj vjerovnika (ovrhovoditelja, predlagatelja osiguranja) u odnosu na dotadašnje stanje bitno popravio - no i dalje postoje mogućnosti da dužnik (ovršnik, protivnik osiguranja) izbjegava ili neprimjereno dugo odgađa namirenje tražbine vjerovnika. Odredbe Ovršnog zakona koje omogućavaju zaštitu ovršenika u ovršnom postupku, a napose odredbe koje omogućavaju suspenzivni učinak njegove žalbe protiv rješenja o ovrsi i odredbe kojima se omogućava odgoda ovrhe, trebalo bi sustavnije novelirati u cilju postizanja veće učinkovitosti glede ostvarenja tražbine vjerovnika utvrđene ovršnom ispravom. Pozicija vjerovnika je, sukladno najnovijim novelama Ovršnog zakona, bitno poboljšana, u slučaju promjene predmeta ovrhe na prijedlog ovršenika, uvođenjem instituta prokazne izjave i prokaznog popisa imovine, te promjenom stanovitih pravila glede ovrhe na nekretnini i snošenja troškova ovršnog postupka. Odgovarajuću pažnju trebalo je pokloniti i novinama u izvansudskom ostvarenju tražbina kojima je izričajem određena prenosivost prava iz zadužnice, te pravo vjerovnika da u slučaju neuspjelog namirenja cjelokupne tražbine traži njen povrat, a poglavito okolnosti uvođenja novoga instituta - bjanko zadužnice. Položaj vjerovnika poboljšan je i noveliranjem odredbe koja se odnosi na podobnost ovršne isprave, što ima poseban značaj u svezi s javnobilježničkim osiguranjem tražbina.

Autor navodi da je u zadnje vrijeme primjetno stajalište kako interese vjerovnika treba što je moguće više zaštititi. Postoji stoga opasnost da se ode u drugu krajnost kao što je to bio slučaj s neprimjerenom zaštitom interesa dužnika u proteklom periodu. Zakonodavna rješenja u ovoj oblasti trebaju biti uravnotežena a ne uvjetovana aktualnim političkim stajalištima. Prema autoru, rješenja Ovršnog zakona nisu bila generator nelikvidnosti u Republici Hrvatskoj, te se stoga ni njegovim novelama neće razriješiti ovaj problem.

Ključne riječi: vjerovnik, dužnik, ovrha.

1. Opće napomene

Ovršni zakon od 28. lipnja 1996. godine¹ je u hrvatski pravni sustav unio novine koje su prema namjeri zakonodavca trebale pojednostaviti i ubrzati ovršni postupak do tada reguliran Zakonom o preuzimanju Zakona o izvršnom postupku.² Praksa je ipak pokazala da se u toj namjeri nije do kraja uspjelo, te da ovršni postupak i dalje može trajati neprimjereno dugo. Prema stajalištu Vlade Republike Hrvatske ova okolnost je u sveukupnim gospodarskim odnosima i pravnom prometu pridonosila "općem i vrlo aktualnom problemu nelikvidnosti u Republici Hrvatskoj".³ Stoga je Vlada RH donijela Program aktivnosti Vlade na rješavanju problema nelikvidnosti, koji je između ostalog sadržavao potrebu za izmjenama i dopunama Ovršnog zakona u dijelu koji se odnosi na:

- provođenje ovrhe i prije pravomoćnosti rješenja o ovrsi,
- pravomoćnost nepobijanog dijela rješenja o ovrsi donešenog temeljem vjerodostojne isprave,
- obvezu da ovršenik položi osiguranje u slučaju da traži odgodu ovrhe,
- dodatnu mogućnost smanjenja vrijednosti nekretnine prilikom njene prinudne prodaje,
- propisivanje strogih novčanih kazni zbog neprovođenja pravomoćne odluke o vraćanju zaposlenika na rad, odnosno u službu,
- propisivanje prenosivosti isprave, odnosno u njoj naznačene tražbine sa javno ovjerovljenom izjavom dužnika kojom pristaje na zapljenu računa.⁴

Postavlja se opravdano pitanje koliko će se ovim izmjenama i dopunama doprinijeti ubrzanju ovršnog postupka? Predlagač Zakona je i sam naznačio kako se radi o nužnim i žurnim intervencijama u tekst važećeg Zakona, te da će biti potrebne i "naknadne njegove izmjene i dopune u dijelu koji se odnosi na ovrhu na nekretnini, kao i u ostalim dijelovima za koje se ukazuje potreba izmjena i dopuna."⁵

Ne bi se trebao izvući zaključak da je i prvobitni tekst Ovršnog zakona bitno doprinio nastanku aktualnog problema nelikvidnosti. Njegovi korijeni su sasvim različiti. Dakako da neki vjerovnici nisu mogli ostvarivati svoje tražbine i zbog toga što im stanovita rješenja Ovršnog zakona nisu pogodovala - no to je sigurno manji dio ukupnih potraživanja. Veći problem je u tome što sami vjerovnici, zbog neupućenosti ili kakvog drugog razloga, ne znaju, neće ili se ne mogu koristiti postojećim mogućnostima glede naplate i osiguranja svojih tražbina. *Taj problem*

¹ Narodne novine 57/96. - stupio na snagu 11. kolovoza 1996. godine; Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (NN, 29/99. - stupio na snagu 3. travnja 1999. godine).

² NN, 53/91. i 91/92.

³ Prijedlog zakona br. 546 od 15. veljače 1999. godine, str. 1. (Hrvatski državni sabor, Služba za dokumentaciju H-29/99).

⁴ Op. cit., str. 1. sq.

⁵ Op. cit., str. 2.

neće nestati samim donošenjem izmjena i dopuna Ovršnog zakona. U slučajevima koji su u zadnje vrijeme privukli pozornost javnosti, vjerovnici su, čini se zbog neznanja, a možda i namjerno, propustili kvalitetno osigurati svoje tražbine. U tim slučajevima, a poglavito u situacijama kada gospodarstvenici nemaju u vidu okolnosti koje mogu utjecati na mogućnost budućeg prinudnog ostvarenja njihovih tražbina (npr. saznanja o ukupnoj imovini dužnika), kvalitet teksta Ovršnog zakona nije od presudnog značaja. Uzroci nastalog stanja mogu se pronaći i u prilikama na tržištu, koje neke gospodarske subjekte prisiljavaju na poslovne aktivnosti pod svaku cijenu - a u takvim situacijama se obično i ne mogu tražiti odgovarajuća osiguranja ni provjeravati bonitet budućeg dužnika. Dakako, ova opaska ne vrijedi za gospodarske subjekte koji imaju povoljan tržišni položaj, a usprkos tomu su postali nelikvidni jer svoja potraživanja nisu dobro osigurali.

To ipak ne znači da nema potrebe za poboljšanjem teksta Ovršnog zakona, ukoliko se za to ukaže potreba. Od posebnog je značaja upoznavanje gospodarskih subjekata s mogućnostima koje im pružaju zakonodavna rješenja. To vrijedi i za druge osobe koje će ga primjenjivati, a napose za suce i odvjetnike. Dakako, doktrinarna stajališta imaju svoje mjesto u općoj edukaciji i boljoj primjeni Zakona.

U svakom slučaju, donošenjem OZ položaj vjerovnika popravljen je u odnosu na dotadašnje odredbe ZIP-a. Međutim i dalje postoji sasvim realna mogućnost da dužnik-ovršnik izbjegava ispunjenje svoje obveze ili da ovršni postupak neprimjereno odugovlači. Stoga valja očekivati buduće zakonodavne zahvate u ovoj materiji.

Jedna od posebno bitnih novina koja je u naš pravni sustav uvedena Ovršnim zakonom sastoji se u otvaranju mogućnosti sporazumnoga osiguranja prijenosom vlasništva ili kakvog drugog prava s dužnika na vjerovnika. Također se može istaknuti i da je Zakonom o izmjenama i dopunama OZ uveden institut *prokazne izjave* kojega poznaje i Zakon o izvršenju i obezbjeđenju iz 1930. godine, a koji bi trebao bitno poboljšati položaj vjerovnika glede otkrivanja imovine dužnika na kojoj bi se mogla provesti ovrha.

Ipak, mnoge odredbe OZ kao i njegovih izmjena i dopuna ostale su nedorečene, o čemu će se u ovom radu dati odgovarajući komentar.

2. Položaj vjerovnika s obzirom na odredbe glede zaštite dužnika

Valja upozoriti na okolnost da nije poželjno anatemizirati dužnika-ovršenika zbog aktualnih političkih potreba kao što se u prošlosti dogodilo s vjerovnikom. Ovršni zakon treba imati uravnotežena rješenja koja ni u kom slučaju ne trebaju posebno pogodovati jednoj ili drugoj strani u ovršnom postupku i postupku osiguranja. Drugim riječima, treba voditi računa i o zaštiti ovršenika, koja je u bivšem ZIP-u bila jasnije istaknuta nego li je to slučaj s OZ, ali i o pravu vjerovnika da se njegovo pravo ostvari na zakonit način i u razumnom roku.⁶ Tako su npr.

⁶ Usp. čl. 5. ZIP i čl. 6. OZ.

odredbe čl. 70., 71., 86., 128., 148. i 149. OZ glede zaštite ovršenika i izuzimanja određenih stvari i prava od ovrhe očito usmjerene u pravcu zaštite ovršenika, uz ograničenje njihova dosega u slučaju kada je ovrhovoditelj temeljem pravnog posla s ovršenikom stekao na nekoj stvari ili pravu založno ili slično pravo, te u slučaju kada je ovršenik stekao od ovrhovoditelja neku stvar ili pravo koji pokretanjem postupka ovrhe upravo na toj stvari ili pravu traži ostvarenje svoje tražbine nastale u svezi s tim stjecanjem. Ove odredbe se neće primijeniti ukoliko su u pitanju stvari izvan prometa, stvari za koje je to posebnim zakonom određeno, tražbine po osnovi poreza i drugih pristojbi, te objekti, oružje i oprema namijenjeni obrani.⁷ Među odredbe kojima se štiti ovršenik, odnosno protivnik osiguranja možemo svrstati i odredbu po kojoj sud može (ali ne mora) na njegov prijedlog odrediti drugo sredstvo ovrhe, odnosno osiguranja, umjesto onoga koje je predloženo.⁸

Naslov "Prava ovršenika koji se iseljava" ispred članka 122. OZ bi u svakom slučaju trebalo promijeniti tako da se riječ "prava" zamijeni riječju "položaj" jer se doista ne radi ni o kakvom pokušaju zaštite ovršenika kojem prilikom iseljavanja pripada pravo na nužni smještaj samo ako je to određeno posebnim propisom. Uz to osiguranje nužnog smještaja ne sprječava provedbu ovrhe. Pojednim odredbama šesnaeste glave, u kojoj također nailazimo na neprikladan naslov odjeljka 1.- Izuzimanje od ovrhe i ograničenje od ovrhe, možemo uputiti istu primjedbu, s obzirom da se u njima⁹ uglavnom govori glede kojih nekretnina, pokretnina i prava se može provesti ovrha. Može se napomenuti i da je odredba članka 202. st. 1. točka 3. nejasna zbog očite redakcijske greške. Njome se htjelo postići ograničenje u smislu da se na sirovinama, poluproizvodima namijenjenim preradi i pogonskim materijalima (gorivo, mazivo i sl.) iznad količine koja je potrebna za jednomjesečnu prosječnu proizvodnju može provesti ovrha, izuzev u slučaju da se te stvari ne mogu redovito nabavljati na tržištu, a uredno odvijanje proizvodnje upravo o tome ovisi - glede čega odluku donosi sud na temelju ovlaštenja iz stavka 2. toga članka, a u povodu pravnoga lijeka ili prijedloga ovršenika. Iz formulacije naznačene odredbe ipak se ne može izvući ovakav zaključak.¹⁰ *Posebna ograničenja su predviđena glede određivanja ovrhe na novčanim sredstvima na računu države, jedinica lokalne samouprave i uprave ukoliko su ta sredstva nužna za obavljanje osnovnih zadaća tih pravnih osoba. Ova ograničenja se primjenjuju i na tijela ovih pravnih osoba. S obzirom da ove pravne osobe često znaju biti veliki dužnici držimo da je bilo mjesta pojmovnom određenju "novčanih sredstava nužnih za obavljanje njihovih osnovnih*

⁷ v. čl. 72. i 4. st. 4., 5. i 6. OZ.

⁸ v. čl. 5. st. 3., čl. 78. OZ.

⁹ v. čl. 201., 202., 203. i 204. OZ.

¹⁰ v. čl. 202. st. 1. toč. 3. OZ "ovrha protiv pravne osobe...može se odrediti na ovim pokretninama i pravima...sirovinama, poluproizvodima namijenjenim preradi i pogonskim materijalima (gorivo, mazivo i sl.), iznad količine koja je ovršeniku potrebna za jednomjesečnu prosječnu proizvodnju, ako se te stvari ne mogu redovito nabavljati na tržištu i ako je to nužno radi urednoga odvijanja proizvodnje."

zadaća". Utemeljeno se, naime, može pretpostaviti kako će se ova "nužnost" olako ustanovljivati. Jugoslavenskim Zakonom o izvršenju i obezbjeđenju iz 1930. godine i propisima donijetim na temelju njegovih odredbi ovo pitanje bilo je daleko bolje regulirano.¹¹ *Držimo da je ovo jedna od rijetkih odredaba Ovršnog zakona koja može generirati nelikvidnost u gospodarstvu i da je propuštena prva prilika za poboljšanje položaja vjerovnika prema ovoj kategoriji ovršenika.*

Odredbe koje se odnose na zaštitu dužnika-ovršenika nailazimo u zakonodavstvu mnogih zemalja - pa one ne bi trebale nestati niti iz našeg Ovršnog zakona.¹²

¹¹ v. § 20. Zakona i Uredbu o izvršenju protiv samoupravnih tijela i općekorisnih ustanova od 25. prosinca 1937. (Sl. N. 297-LXXXVII).

¹² *Mexico - Código federal de procedimientos civiles* (Zakonik o građanskom postupku, objavljen u Službenom glasniku 23. veljače 1943.)

Članak 434. - Ne podliježu ovrši:

- I. Stvari koje čine obiteljsku imovinu, od trenutka njihova upisa u javne vlasničke registre;
- II. Stvari za svakodnevnu uporabu, te odjeća i namještaj koje dužnik, njegov bračni drug ili djeca uobičajeno koriste, ukoliko se ne radi o luksuznim stvarima;
- III. Instrumenti, uređaji i druge potrepštine nužne za rad ili službu dužnika;
- IV. Strojevi, uređaji i stoka neophodna za poljoprivrednu proizvodnju u obimu u kojem je to nužno za funkciju imanja, osim ako sud po izvješću vještaka kojega je imenovao, ne odluči da se izvrši njihova zapljena zajedno s imanjem;
- V. Knjige, uređaji, instrumenti i druge potrepštine osoba koje obavljaju slobodne profesije;
- VI. Oružje i konji koje koriste vojnici u aktivnoj službi a nužni su im za obavljanje dužnosti sukladno posebnim propisima;
- VII. Efektiva, strojevi i odgovarajući uređaji za obavljanje trgovačke ili industrijske djelatnosti, ukoliko su nužni za obavljanje te djelatnosti sukladno izvješću vještaka kojeg je imenovao sud. Međutim mogu se zaplijeniti zajedno s cjelokupnom poslovnom efektivom kojoj su namijenjeni;
- VIII. Urod prije žetve, ukoliko na njemu nisu zasnovana prava prilikom sjetve;
- IX. Prava plodouživanja, ali ne i odvojeni plodovi;
- X. Prava korištenja i stanovanja;
- XI. Plaće i dodaci dužnosnika i zaposlenika u javnim službama;
- XII. Služnosti, osim ako se ovrha provodi na imovini u čiju korist su zasnovane, izuzev služnosti vode na kojoj se može provesti ovrha neovisno o ovim okolnostima;
- XIII. Doživotna renta u granicama određenim Građanskim zakonikom;
- XIV. Zajednički seoski pašnjaci i pojedinačna zemljišna čestica koja u svakom svom dijelu pripada svakom stočaru;
- XV. Druge zakonom izuzete stvari.

Članak 435.- U slučaju da se pljenidba provodi na primanjima, plaćama, proviziji ili mirovini koja nije zaštićena sukladno odredbama posebnoga zakona, zaplijeniti se može petina iznosa koji prelazi tisuću pet stotina pezosa godišnje - do iznosa od tri tisuće pezosa, te četvrtina iznosa koji prelazi iznos od tri tisuće pezosa.

Código de procedimientos civiles para el estado de Baja California (Zakonik o građanskom postupku - Baja California)

Članak 399. - Pri ovrši sudskih odluka treba voditi računa o sljedećim općim pravilima:

Odredbe OZ koje na bilo koji način pružaju zaštitu dužniku-ovršeniku u načelu stavljaju vjerovnika-ovrhovoditelja u istoj mjeri u nepovoljniji položaj. No zaštita dostojanstva ovršenika ili zaštita članova njegove obitelji ili povlaštene djelatnosti predstavlja društveni interes kojega u svakom slučaju treba imati u vidu. Dakako, niti u ovom slučaju nije poželjno ići u krajnost i praktično onemogućiti vjerovnika u ostvarivanju svoje tražbine. *Ravnotežu između prava ovrhovoditelja i ovršenika nije uvijek lako postići.*

3. Položaj vjerovnika s obzirom na učinak žalbe ovršenika

Žalba je sukladno odredbama OZ načelno nesuspendivni pravni lijek, no njegova je *nesuspendivnost izražena nedovoljno*, tako da treba biti *oprezan glede uopćavanja ovoga pravila s obzirom da će u ne tako malom broju slučajeva žalba ipak imati suspendivni učinak*.¹³ Tako je, sukladno izvornom tekstu OZ-a, bilo propisano da žalba ne odgađa provedbu rješenja i da se ovrha provodi i prije pravomoćnosti rješenja o ovrsi - *no prije pravomoćnosti rješenja tražbina nije mogla biti prisilno ispunjena*.¹⁴ Time je vjerovniku-ovrhovoditelju onemogućeno postizanje same svrhe ovršnog postupka (namirenje tražbine), iako se temeljem nepravomoćnog rješenja o ovrsi mogu poduzimati neke druge ovršne radnje. Izmjenom čl. 40 st. 2. izričito je naznačeno kako će se *tražbina prisilno ostvariti i prije pravomoćnosti rješenja o ovrsi*, osim ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.¹⁵ Ova izmjena ima ipak ograničeni doseg s obzirom da nije popraćena odgovarajućim izmjenama odredaba OZ koje se odnose na ostvarenje novčanih tražbina na pojedinim predmetima ovrhe.¹⁶ Tako će se i dalje *utvrđivanju vrijednosti nekretnine pristupiti tek nakon što rješenje postane pravomoćno*, iako ovrhovoditelj može predložiti da se tome ipak pristupi, no tada je potrebno da predujmi potrebna sredstva i izjavi da će snositi troškove utvrđivanja vrijednosti i za slučaj da ovrha bude obustavljena.¹⁷ Nekretnina na kojoj se provodi ovrha može se *predati kupcu*

I. Da se ovrha provodi na primjeren način i da što je moguće brže dođe do potpunog namirenja;

II. Da se nastoji izbjeći nepotrebno uznemiravanje i otežavanje položaja ovršenika, te da se ne prijeđu granice odluke koja se izvršava;

III. Da ovrha ima učinke jedino prema dužniku i njegovoj imovini, a ne prema trećim osobama, čije se stvari i prava trebaju poštivati;

IV. Da se nastoji izbjeći poremećaj u gospodarstvu i ovrha dovrši na takav način da se omogući daljnje odvijanje proizvodnje i rada.

¹³ OZ čl. 11. st. 4.

¹⁴ OZ čl. 40. st. 2.

¹⁵ Zakon o izmjenama i dopunama OZ čl. 10.

¹⁶ Dika, Mihajlo, *Osnovne značajke i opći pregled prve novele hrvatskoga ovršnog prava*, Zagreb, 1999. godine, str. 1. sqq.

¹⁷ OZ čl. 87. st. 2.

tek nakon što ovaj položi kupovninu i nakon što rješenje o dosudi postane pravomoćno.¹⁸ Sud će također pristupiti namirenju vjerovnika - ovrhovoditelja nakon pravomoćnosti rješenja o dosudi nekretnine kupcu i polaganja kupovnine.¹⁹ Ročište za diobu kupovnine na kojem se konačno zadovoljava tražbina vjerovnika sud će odrediti također nakon pravomoćnosti rješenja o dosudi nekretnine kupcu.²⁰ Rješenje o namirenju bit će doneseno nakon ovoga ročišta uzimajući u obzir podatke iz spisa, zemljišne knjige i utvrđenja na ročištu. *Žalba protiv rješenja o namirenju odgađa ovrhu za slučaj da bi rješenje kojim se prihvaća žalba moglo utjecati na namirenje.*²¹

Ukoliko se ovrha provodi na *pokretninama*, od pravomoćnosti rješenja o ovrsi ovisi prodaja zaplijenjenih stvari izuzev:

- ako ovršenik pristane na prodaju zaplijenjenih stvari,
- ako su pokretnine podložne brzom kvarenju,
- ako postoji opasnost od znatnoga pada cijene zaplijenjenih pokretnina ili
- ako ovrhovoditelj dađe osiguranje za štetu koju bi bio dužan nadoknaditi ovršeniku u slučaju da rješenje o ovrsi ne postane pravomoćno.²²

Pravila o namirenju ovrhovoditelja koja važe u postupku ovrhe na nekretninama primjenjuju se i u postupku ovrhe na pokretninama.²³

U pogledu ovrhe radi naplate *novčane tražbine* koja se provodi na *novčanoj tražbini u slučaju prijenosa radi naplate također važe odredbe koje se odnose na ovrhu na pokretninama (čl. 144. i 145.)* što znači da će žalba imati *suspenzivni učinak.*²⁴ U slučaju *prijenosa tražbine umjesto isplate*, ovrhu bi bilo moguće provesti i *prije pravomoćnosti rješenja o ovrsi.*²⁵

Ukoliko se ovrha provodi na *plaći ili kakvim drugim stalnim novčanim primanjima*, izvorna odredba OZ-a prema kojoj se rješenjem o ovrsi na plaći određuje pljenidba određenoga dijela plaće i nalaže poslodavcu koji isplaćuje plaću da novčani iznos za koji je određena ovrha isplati, odnosno isplaćuje ovrhovoditelju nakon pravomoćnosti toga rješenja, nije novelirana i slijedom toga možemo zaključiti da će žalba imati *suspenzivno djelovanje.*²⁶

Položaj ovrhovoditelja u slučaju *ovrhe na tražbini po računu kod pravne osobe koja obavlja poslove platnog prometa bitno je poboljšan.* U izvornom tekstu OZ bilo je određeno da se pravnim osobama koje obavljaju poslove platnog prometa rješenjem o ovrsi nalaže da novčani iznos koji pripada ovrhovoditelju isplaćuje

¹⁸ OZ čl. 101. st. 1.

¹⁹ OZ čl. 104.

²⁰ OZ čl. 117. st. 1.

²¹ OZ čl. 118. st. 1. i 4.

²² OZ čl. 140. st. 1.

²³ OZ čl. 144., 145., i 146.

²⁴ OZ čl. 170.

²⁵ OZ čl. 171.

²⁶ OZ čl. 173. st. 1.

nakon pravomoćnosti tog rješenja.²⁷ Novelirani tekst bitno odstupa od ovoga pravila, pa se rješenjem o ovrshi nalaže pravnoj osobi koja obavlja poslove platnog prometa da novčani iznos za koji je određena ovrha isplati ovrhovoditelju. Ovršenik može tražiti odgodu ovrhe u roku za izjavljivanje žalbe protiv rješenja o ovrshi. *Sud je pak o ovome prijedlogu dužan odlučiti u roku od 8 dana od dana podnošenja, a ne "hitno"*, i o tome obavijestiti pravnu osobu koja obavlja poslove platnog prometa. Načelno je pravnoj osobi koja obavlja poslove platnog prometa zabranjeno izvršiti isplatu ovrhovoditelju prije nego što od suda primi obavijest da ovršenik nije podnio prijedlog za odgodu ovrhe ili da je takav prijedlog u prvom stupnju odbijen. *No ukoliko pravna osoba koja obavlja poslove platnog prometa ne primi od suda ovakvu obavijest u roku od 30 dana od dana kada joj je dostavljeno nepravomoćno rješenje o ovrshi, ili ako joj u tom roku ovršenik ne dostavi prijepis rješenja kojim je njegov zahtjev za odgodu ovrhe prihvaćen, pravna osoba koja obavlja poslove platnoga prometa bit će dužna ovrhovoditelju isplatiti zaplijenjeni iznos.*²⁸ Pravila noveliranog članka 180. OZ primjenjuju se i na rješenje o ovrshi na novčanim sredstvima na računu ovršenika - pravne osobe koja ima kod pravne osobe koja obavlja poslove platnog prometa.²⁹

Glede ostale imovine pravnih osoba radi naplate novčane tražbine valja primjenjivati opća pravila o ovrshi na tim predmetima ovrhe pa sukladno tome u svezi sa suspenzivnim učinkom žalbe možemo reći da vrijede pravila koja se odnose na te postupke.

Glede ovrhe na tražbini da se predaju ili isporuče pokretnine ili da se preda nekretnina, a u svezi s prodajom pokretnina predanih sudskom ovršitelju i namirenjem ovrhovoditelja, kao i u svezi s prodajom i namirenjem ovrhovoditelja iz predane nekretnine položaj vjerovnika-ovrhovoditelja nije se promijenio u odnosu na OZ jer se na ove ovršne radnje primjenjuju odredbe koje se odnose na ovrhu na pokretninama, odnosno nekretninama.³⁰

Pravila o ovrshi na pokretninama primjenjivat će se i u slučajevima ovrhe radi naplate novčane tražbine na dionici za koju nije izdana isprava o dionici te na udjelu, odnosno poslovnom udjelu u trgovačkom društvu i ovrhe radi naplate novčane tražbine na drugim imovinskim odnosno materijalnim pravima (patent, tehničko unapređenje, plodouživanje i slična prava).³¹

Odredbe Zakona i njegovih izmjena i dopuna koje se odnose na ovrhu radi ostvarenja nenovčanih tražbina upućuju na zaključak da u većini slučajeva žalba neće imati suspenzivan učinak.³² Isto vrijedi i glede žalbe protiv rješenja o

²⁷ OZ čl. 180. st. 1.

²⁸ Zakon o izmjenama i dopunama OZ, čl. 22.

²⁹ OZ čl. 208., Zakona o izmjenama i dopunama OZ, čl. 26.

³⁰ OZ čl. 191. i 193. st. 3.

³¹ OZ čl. 197. st. 3. i čl. 200.

³² OZ čl. 220., 221., 222., 223., 226. Ipak žalba će imati suspenzivni učinak u slučaju ovrhe koja se provodi novčanim ili zatvorskim kaznama (radi ostvarenja obveze na radnju koju može

osiguranju prisilnim zasnivanjem založnog prava na nekretnini, prethodnom ovrhom, prethodnim mjerama i privremenim mjerama, poglavito zbog izmjena u odredbama čl. 40. i 46. OZ.³³ Okolnost da je protiv rješenja o ovrsi ovršenik podnio žalbu, neovisno o tome da li ju je podnio u roku ili nakon proteka toga roka, kao i okolnost da je u povodu ovih žalbi pokrenuta opozicijska ili opugnacijska parnica također neće proizvesti suspenzivni učinak.³⁴ Vrijedi napomenuti da niti *prigovori trećih osoba nemaju suspenzivni učinak.*³⁵

Žalba protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave uvijek će imati suspenzivni učinak. No ukoliko je prigovor protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave podnijet tako da ovršenik pobija rješenje o ovrsi samo *djelomično*, i to u dijelu u kojem mu je naloženo da ovrhovoditelju namiri tražbinu, *sud će za nepobijani dio rješenjem utvrditi nastupanje pravomoćnosti i ovršnosti, naložiti mjere za ovršnu provedbu nepobijanog dijela rješenja i razdvojiti postupke.*³⁶

4. Položaj vjerovnika s obzirom na prijedlog ovršenika za odgodu ovrhe

Međutim, ovršenik može odugovlačiti s provođenjem ovrhe podnošenjem prijedloga za odgodu ovrhe *čak i nakon pravomoćnosti rješenja donesenoga u ovršnom postupku ukoliko učini vjerojatnim da bi provedbom ovrhe pretrpio nenadoknadivu ili teško nadoknadivu štetu* - no samo u slučaju da je protiv takvoga rješenja podignut zahtjev za zaštitu zakonitosti.³⁷ Prema izvornom tekstu OZ-a sud *može*, na prijedlog ovršenika, ako ovaj učini vjerojatnim da bi provedbom ovrhe pretrpio nenadoknadivu ili teško nadoknadivu štetu u potpunosti ili djelomice odgoditi ovrhu u slučajevima:

- kada je protiv odluke na temelju koje je određena ovrha izjavljen pravni lijek,
- ako je podnesen prijedlog za povrat u prijašnje stanje u postupku u kojemu je donesena odluka na temelju koje je određena ovrha,
- ako je podnesena tužba za poništaj presude izbranoga suda na temelju koje je određena ovrha,
- ako je podnesena tužba za stavljanje izvan snage nagodbe na temelju koje je dopuštena ovrha ili tužba za utvrđenje njene ništavosti,

obaviti samo ovršenik - čl. 232., radi ostvarenja obveze na trpljenje ili nečinjenje - čl. 233., u svezi s ponovnim smetanjem posjeda - čl. 235., radi vraćanja zaposlenika na rad, odnosno u službu - čl. 239.). Dika, Mihajlo, Osnovne značajke i opći pregled prve novele hrvatskoga ovršnog prava, Zagreb, 1999. godine, str. 7.

³³ Zakon o izmjenama i dopunama OZ, čl. 10. i 11.

³⁴ Zakon o izmjenama i dopunama OZ, čl. 12., OZ čl. 49. st. 2. i 4. i čl. 52. st. 8.

³⁵ OZ čl. 55. st. 2.

³⁶ Zakon o izmjenama i dopunama OZ čl. 15.

³⁷ OZ čl. 61. st. 1.

- ako je ovršenik protiv rješenja o ovrsi izjavio žalbu, odnosno podnio prigovor, odnosno tužbu,
- ako je ovršenik izjavio žalbu protiv rješenja kojim je potvrđena ovršnost ovršne isprave, odnosno ako je podnio prijedlog za ponavljanje postupka u kojemu je to rješenje doneseno,
- ako je ovršenik ili sudionik u postupku zahtijevao da se otklone nepravilnosti učinjene pri provedbi ovrhe,
- ako ovrha, prema sadržaju ovršne isprave, ovisi o istodobnom ispunjenju neke obveze ovrhovoditelja, a ovršenik je uskratio ispunjenje svoje obveze zato što ovrhovoditelj nije ispunio svoju obvezu niti je pokazao spremnost da je istodobno ispuni.³⁸

Izmjenama i dopunama OZ ovršeniku je omogućeno da u nedostatku okolnosti koje upućuju na vjerojatnost nastanka nenadoknadiive ili teško nadoknadiive štete može učiniti vjerojatnim da je odgoda ovrhe potrebna da bi se spriječilo nasilje.³⁹ Imajući u vidu okolnost da su sudovi i inače bili blagonakloni prema prijedlozima ovršenika glede odgode, ovom izmjenom je položaj vjerovnika dodatno i bez razloga otežan. *S obzirom na notorno poznatu praksu valja pretpostaviti da će sud, iako ne mora tako postupiti, gotovo redovito udovoljavati ovim prijedlozima ovršenika.* Ukoliko npr. sud ovako postupi i u postupcima koji se odnose na priznanje i izvršenje strane sudske odluke, za slučaj da je pred stranim sudom ovršenik izjavio žalbu protiv potvrde o ovršnosti strane sudske odluke, ili ukoliko je podnio prijedlog za ponavljanje postupka u kojem je takva potvrda ishodovana - postupak se može neprimjereno odužiti.

Dakako, vjerovnik-ovrhovoditelj u tom slučaju može podnijeti zahtjev za davanjem primjerenog osiguranja - no sud takav zahtjev može, ali i ne mora prihvatiti.⁴⁰

5. Položaj vjerovnika u slučaju promjene predmeta ovrhe

Prema odredbama OZ sud na prijedlog ovršenika, odnosno protivnika osiguranja može odrediti *drugo sredstvo ovrhe*, odnosno osiguranja umjesto onoga koje je predloženo.⁴¹ Glede ovrhe na nekretnini sud će ovu mogućnost prihvatiti ako ovršenik učini vjerojatnim:

- da bi ovrha na nekretnini na kojoj je ona predložena bila osobito nepovoljna,
- da iz opravdanih razloga nije sam mogao unovčiti predmet koji predlaže kao novi predmet ovrhe i dobivenim sredstvima namiriti ovrhovoditelja, te

³⁸ OZ čl. 62. st. 2.

³⁹ Zakon o izmjenama i dopunama OZ čl. 18.

⁴⁰ OZ čl. 61. st. 4. Zakonom o izmjenama i dopunama OZ određeno je da ovakav prijedlog ovrhovoditelj može podnijeti i nakon što je rješenje o odgodi ovrhe doneseno (čl. 18.).

⁴¹ OZ čl. 5. st. 3.

- da bi se tražbina ovrhovoditelja mogla u cijelosti namiriti iz drugoga predloženoga predmeta ovrhe.⁴²

Ova odredba se sukladno odredbi članka 146. OZ-a odnosi i na promjenu predmeta ovrhe u slučaju ovrhe na pokretninama.

Posebna novina OZ-a u odnosu na ZIP odnosi se na slučaj kada vjerovnik-ovrhovoditelj predlaže novo sredstvo ili predmet ovrhe ako se pravomoćno rješenje o ovrši na određenom predmetu ili sredstvu ne može provesti. U ovoj situaciji sud je prema izvornoj odredbi OZ bio dužan nastaviti s ovrhom.⁴³ S obzirom da je sud u takvom slučaju dužan donijeti novo rješenje o ovrši, protiv takvog rješenja je prema izvornom rješenju OZ mogla biti izjavljena žalba iz svih žalbenih razloga, što je uzrokovalo neprimjereno odugovlačenje postupka. Stoga su žalbeni razlozi u ovom slučaju bitno suženi i ograničeni na one koji se tiču novoga predmeta ovrhe te opozicijskih i opugnacijskih razloga - no samo ako su ti razlozi nastali nakon vremena od kojeg oni više nisu mogli biti izneseni u žalbi protiv prijašnjega rješenja o ovrši.⁴⁴

Ovrhovoditeljev položaj je ojačan posebnom odredbom koja upućuje na to da se ovrha određena prijašnjim rješenjem neće uvijek obustaviti, kao i odredbom kojom se određuje da se njegov prijedlog i novo rješenje o ovrši neće u svezi sa sudskim pristojbama držati za novi prijedlog i rješenje.

6. Položaj vjerovnika i prokazna izjava i prokazni popis imovine

Bivši ZIP i OZ iz 1996. godine ne poznaju ovaj institut koji će znatno pomoći poboljšanju položaja vjerovnika-ovrhovoditelja i učinkovitosti ovršnog postupka. Predlagač izmjena i dopuna OZ se u svom obrazloženju očitovao kako je uvođenje ovoga instituta predloženo po uzoru na *Zakon o izvršenju i osiguranju iz 1930. (§46 - 48) i važeći austrijski Exekutionsordnung (§ 47-49)*, te da će to osobito pomoći u otkrivanju imovine pravnih osoba, s obzirom da treba očekivati kako će njihove odgovorne osobe, ali i drugi zaposleni, da bi izbjegli sankcije, davati potrebne podatke.⁴⁵ Prema odredbama propisa koji reguliraju ovu materiju za područje *Engleske i Walesa*⁴⁶ također postoji sličan institut prema kojemu sud može pozvati dužnika na davanje usmene izjave glede njegove imovine.⁴⁷ Prema *francuskom Zakonu iz 1991.* godine također je uvedena novina glede pribavljanja podataka o

⁴² OZ čl. 78.

⁴³ OZ čl. 5. st. 4.

⁴⁴ Zakon o izmjenama i dopunama OZ čl. 1.

⁴⁵ Op. cit. Obrazloženje pojedinih odredaba konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, str. 1. sq.

⁴⁶ Peter Kaye, *Methods of Execution of Orders and Judgements in Europe*, 1995, Chapter 4 - England and Wales, str. 51. - Supreme Court Act 1981, Rules of the Supreme Court (RSC), County Courts Act 1984, County Court Rules (CCR).

⁴⁷ Op. cit., str. 60.

dužnikovoj imovini. Kada je *huissier de justice* bio neuspješan u pogledu otkrivanja imovine dužnika, može zahtijevati od *Procureur de la République* da obavi potrebne radnje glede saznanja ovih činjenica. Ovaj pak ima pravo zahtijevati od svih tijela izvršne vlasti, uključujući i od *Banque de France* (koja ima središnju evidenciju svih bankarskih računa) da mu pruže podatke. Informacije koje može dobiti ipak su ograničene isključivo na to da mu se saopći npr. kod koje banke dužnik ima račun, prebivalište dužnika ili njegova poslodavca i sl.⁴⁸ U Sjevernoj Irskoj sve ovrhe glede presuda provodi posebno državno tijelo - *Enforcement of Judgements Office (EJO)*. Vjerovnik - ovrhovoditelj, za slučaj da je tražbina u iznosu višem od £ 3.000,00, ima pravo tražiti sačinjavanje "otkrivajućeg izvješća". EJO poziva dužnika da dade izjavu i potom sačinjava izvješće.⁴⁹ Zakon o izvršenju i obezbjeđenju iz 1930. godine sadržavao je također institut prokazne (otkrivajuće) zakletve.⁵⁰ Čini se da je hrvatski zakonodavac bio inspiriran upravo odredbama ovoga Zakona. Odredbe u svezi s prokaznom izjavom (prisegom) nalazimo i u *Privremenom građanskom parbenom postupniku iz 1852. godine*.⁵¹ Prokazna prisega u ovome zakonu ipak nije institut koji isključivo služi otkrivanju imovine ovršenika u ovršnom postupku, već supsidijarno dokazno sredstvo. U slučaju da se osoba koja je dužna dati prokaznu prisegu ne pokori sudskoj odluci to je moglo imati za posljedicu, između ostalog, da se navodi stranke u postupku koja je tražila njeno davanje imaju držati točnim.⁵² Prema ZIO "ako se vodi izvršenje radi izručenja ili davanja nekih stvari a one se ne nađu kod izvršenika, mora izvršenik po prijedlogu tražioca izvršenja pod zakletvom izjaviti gdje se te stvari nalaze, ili da ih nema, niti da zna gdje se nalaze."⁵³ Odredba članka 16a st. 1. OZ je praktično ista uz napomenu da je izvršen

⁴⁸ Kaye, Chapter 6 - France (Maxene Bloch), str. 97.

⁴⁹ Kaye, Chapter 18 - Northern Ireland (June Turkington), str. 250. Propisi koji reguliraju ovršni postupak sadržani su u Judgements Enforcement (NI) Order 1981, Judgement Enforcement Rules (NI) 1981 i Judgements Enforcement (Amendment) Rules (NI) 1982.

⁵⁰ Franjo Žilić, Miroslav Šantek, Zakon o izvršenju i obezbjeđenju (izvršni postupnik), Zagreb, 1938., § 46.-48., str. 110 sqq.

⁵¹ Adolf Rušnov, Josip Šilović, Tumač građanskomu parbenomu postupniku.

§ 278. Ako je tko dužan pokazati isprave, dugove ili imetak: ima, ako protivnik zahtieva, istinitost prokaza svoga potvrditi prisegom prokaznom.

§ 279. Tko može navesti temeljita straha, da se na njegovu štetu kriju stvari ili imetak načinom protupravnim, i da koji treći znade za to: može tužbom zahtievati, da ovaj treći prokaže sve, što mu je o tom poznato i da na to položi prisegu prokaznu.

§ 280. Ako sudac naloži stranki prisegu prokaznu, prosto je ili njoj, ili protivniku njenu iskati, da se naredi ročište za položenje prisega. Ako na tom ročištu prisega ne bude položena, ima se onaj, koji bi ju morao položiti, kako bude zahtievao protivnik, ili primorati na to primjerenimi sredstvi nagona; ili se po sudačkoj razsudi ima proti njemu smatrati kao istinito, što je protivnik može biti u poprednoj razpravi kazao o predmetu prisega prokazne, i podkriepio razlozi vjerojatnosti; ili napokon ima se priuzdržati protivniku da izvede svoja prava na naknadu tužbom osobitom. Zahtievati, da se prokazi njegovi o predmetu prisega prokazne smatraju kao istiniti i dokazati svoja prava na naknadu, vlastan je tužitelj i onda, ako sredstva nagona, da se prisega položi, budu uzalud.

⁵² Op. cit., str. 246. sq.

⁵³ § 46(1).

njen prijevod na hrvatski jezik.⁵⁴ Svrha prokazne izjave je da se olakša postupak u slučaju da se radi o ovrši radi ostvarenja nenovčane tražbine na predaju ili isporuku pokretnih stvari. Za slučaj ovršnoga postupka radi naplate novčane tražbine u obzir dolazi obveza dužnika na davanje prokaznog popisa imovine *pod uvjetom da je ovrha radi naplate novčane tražbine ostala bez uspjeha*:

- zato što se kod ovršenika nisu našle stvari na kojima bi se mogla provesti ovrha; ili
- što su nađene samo takve stvari koje očito nisu dovoljne za namirenje s obzirom na njihovu neznatnu vrijednost; ili
- što su takve stvari već opterećene založnim pravima trećih; ili
- što takve stvari treći traže za sebe; i
- da to ovrhovoditelj predloži.⁵⁵

Uvjeti kada ovrhovoditelj može predložiti davanje prokazne izjave gotovo su identični i u već spomenutom Zakonu o izvršenju i obezbjeđenju.⁵⁶ U daljoj elaboraciji ovoga instituta ova dva zakona se također neznatno razlikuju. Dužnik - ovršenik dužan je naznačiti:

- gdje se nalaze pojedine stvari koje čine njegovu imovinu;
- gdje se nalaze i kome pripadaju tuđe stvari na kojima on ima određena imovinska prava;
- prema kome ima kakvu novčanu ili koju drugu tražbinu;
- koja druga prava čine njegovu imovinu;
- ima li na računima i kod koga novčana sredstva;
- prima li i od koga plaću ili mirovinu, odnosno ima li koje druge stalne ili povremene prihode;
- ima li kakvu drugu imovinu.

Pored toga dužnik - ovršenik u prokaznoj izjavi mora navesti podatke o pravnoj i činjeničnoj osnovi svojih prava te o dokazima kojima se one mogu potkrijepiti. Ovršenik je izjavu dužan potpisati pred sudom i potvrditi da su podaci koje je dao točni i potpuni, te da ništa od svoje imovine nije zatajio.⁵⁷ *Zakon o izvršenju i obezbjeđenju je izričito utvrdio da se prokazna zakletva polaže tek nakon pravomoćnosti zaključka suda kojim je naložena.*⁵⁸ *Izričite odredbe glede suspenzivnog učinka izjavljenog pravnog lijeka protiv rješenja suda kojim je naloženo davanje prokazne izjave ili sačinjavanje prokaznog popisa imovine u OZ nema, pa bi se moglo zaključiti da nepravomoćnost ovoga rješenja nije prepreka za postupanje po njemu.* Ukoliko se ovršenik ne pokori i bez osobito opravdanog razloga ne dođe na ročište za davanje prokazne izjave ili ročište radi rasprave i potvrđivanja prokaznoga popisa imovine ili ako odbije dati prokaznu izjavu ili

⁵⁴ v. Zakon o izmjenama i dopunama OZ čl. 4. st. 1.

⁵⁵ Op. cit., čl. 4. st. 2.

⁵⁶ § 46(2).

⁵⁷ OZ čl. 16. st. 3. i 4. ZIO §46(2).

⁵⁸ § 46(4).

prokazni popis imovine, sud će mu izreći novčanu kaznu i zaprijetiti mu novim novčanim kaznama koje će izricati sve dok se ovršenik ne pokori.⁵⁹ Prema ZIO ovršenik je u tom slučaju, no samo ako to ovrhovoditelj predloži, mogao jedino biti upućen u pritvor u trajanju do 6 mjeseci.⁶⁰ Prokaznu izjavu i prokazni popis imovine za zastupanu fizičku osobu - ovršenika daje njen zakonski zastupnik, a glede pravnih osoba naznačeno je da se pravila o davanju prokazne izjave i prokaznog popisa imovine primjenjuju i na odgovornu osobu u pravnoj osobi. Neprijeporno je da takvu izjavu može dati zakonski zastupnik i stečajni upravitelj. *Upotrijebljeni izraz nejasno upućuje da se obveza na davanje prokazne izjave i prokaznog popisa imovine želi proširiti i na neke druge osobe, što u svakom slučaju treba precizirati s obzirom na posljedice koje za takve osobe mogu nastupiti (novčane kazne za nepokoravanje, odgovornost za kazneno djelo u slučaju davanja neistinitih ili nepotpunih prokaznih izjava ili prokaznog popisa imovine).* Predlagač zakona je predvidio i mogućnost da ovrha niti temeljem date prokazne izjave ili prokaznog popisa imovine u nekim slučajevima neće uspjeti ili da će se protekom izvjesnog vremena stanje stvari bitno promijeniti, pa je ostavio mogućnost ovrhovoditelju da, ukoliko učini vjerojatnim da je do promjene stanja stvari doista i došlo, predloži davanje *nove prokazne izjave ili prokaznog popisa imovine.*⁶¹ ZIO je omogućavao predlaganje ponovnog polaganja prokazne zakletve uz slične uvjete, s tim što ovrhovoditelj nije bio dužan učiniti vjerojatnom bitnu promjenu stanja stvari za slučaj da je proteklo više od 3 godine od kada je izdržan pritvor ili data prethodna prokazna zakletva.⁶²

U OZ je predviđeno da su banke, odnosno pravne osobe koje obavljaju poslove platnog prometa, na zahtjev suda, dužne dostaviti podatke o žiro računu, deviznom ili kakvom drugom računu dužnika. U usporednom zakonodavstvu nailazimo na odredbe kojima se ova obveza banaka *preciznije elaborira* u smislu koji se podaci, zbog obveze banke na čuvanje bankarske tajne, mogu dati - pa stoga ovakvom rješenju OZ možemo donekle prigovoriti. No s druge strane Zakonom o izmjenama i dopunama OZ-a je u ovu odredbu OZ-a uveden posebni stavak kojim je *ovršenik obavezan ovrhovoditelju dati pisane podatke o svim računima koje ima i pravnim osobama kod kojih se ti računi vode.*⁶³ Ovakva odredba će sasvim sigurno izazvati probleme u praksi, što je u našoj doktrini već uočeno.⁶⁴ Držimo da se ovakav zahtjev može postaviti tek u slučaju da je ovršni postupak u tijeku a ne i prije njegova pokretanja. *S druge strane, držimo da je povodom ovoga pitanja*

⁵⁹ OZ čl. 16. st. 11.

⁶⁰ ZIO § 47.

⁶¹ OZ čl. 16a st. 14.

⁶² ZIO § 48.

⁶³ OZ čl. 181. Zakon o izmjenama i dopunama OZ čl. 23.

⁶⁴ Dika, Mihajlo, Osnovne značajke i opći pregled prve novele hrvatskoga ovršnog prava, Organizator, Zagreb, 1999. godine, str. 13. sq.

trebalo predvidjeti asistenciju suda ili bar javnog bilježnika. Pored toga, s obzirom na uvedeni institut prokazne izjave i prokaznog popisa imovine ova je odredba u načelu nepotrebna.

7. Položaj vjerovnika glede ovrhe na nekretnini

Donošenjem OZ i poglavito donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama OZ položaj vjerovnika - ovrhovoditelja u ovršnom postupku na nekretnini bitno je popravljen u odnosu na ranije stanje.⁶⁵ Držimo da odredbe OZ koje govore o nekretninama koje su izuzete od ovrhe, učincima pravomoćnosti rješenja o dosudi nekretnine kupcu na ugovore o najmu ili zakupu i pravnom položaju ovršenika i trećih osoba nakon prodaje nekretnine posebno pogoduju ovrhovoditelju. No, još uvijek se može uočiti neprimjereno odugovlačenje postupka zbog odredaba koje se odnose na *način utvrđivanja vrijednosti nekretnine*. S obzirom na izmjene koje su učinjene u ovoj materiji, a koje se odnose na skraćivanje roka koji mora proći između ročišta za dražbu, na najnižu početnu prodajnu cijenu, a poglavito na najnižu prodajnu cijenu, za očekivati je da će se ovrha u ovim postupcima brže provoditi.⁶⁶ Ipak, imajući u vidu da se utvrđivanju vrijednosti nekretnine može pristupiti tek nakon što rješenje o ovrsi postane pravomoćno i poglavito način njenog utvrđivanja, može se reći da se ovrha na nekretninama neće u svim slučajevima moći provoditi dovoljno ekspeditivno. *U svakom slučaju vjerovnicima i eventualnim budućim ovrhovoditeljima valja preporučiti da u sporazumu kojim zasnivaju založno pravo na nekretnini odmah stipuliraju njenu vrijednost*. U usporednom pravu nailazimo na propise koji upućuju da se procjena vrijednosti u određenim slučajevima uopće neće ni vršiti, odnosno da će se izvršiti na relativno brz i jednostavan način.⁶⁷

8. Troškovi postupka

Troškove postupka u svezi s određivanjem i provedbom ovrhe i osiguranja predujmljuje ovrhovoditelj, odnosno predlagatelj osiguranja. Ove troškove je ovršenik, odnosno protivnik osiguranja dužan nadoknaditi ovrhovoditelju, odnosno predlagatelju osiguranja uz naznaku da je i ovrhovoditelj, odnosno predlagatelj

⁶⁵ OZ Glava deseta čl. 74. do 126. i Glava šesnaesta - čl. 201.

⁶⁶ v. Zakon o izmjenama i dopunama OZ čl. 21.

⁶⁷ *Código de procedimientos civiles para el estado de Veracruz* (Zakonik o građanskom postupku - Veracruz, objavljen u Službenom glasniku 13. rujna 1932. godine)

Članak 358. - Ukoliko zaplijenjene stvari nisu prethodno procijenjene, provodi se procjena putem javne dražbe u rokovima određenim ovim Zakonikom.

Nije potrebno procjenjivati vrijednost stvari kada se cijena može utvrditi u javnim dokumentima, kada je utvrđena suglasnošću stranaka, ili kada se može odrediti na druge načine sukladno odredbama ugovora.

osiguranja dužan ovršeniku, odnosno predlagatelju osiguranja nadoknaditi troškove koje mu neosnovano prouzrokuje.⁶⁸ Za slučaj da ovrhovoditelj, odnosno predlagatelj osiguranja ne predujmi troškove u roku kojega sud odredi sud će obustaviti ovrhu, odnosno osiguranje. U izvornom tekstu je bilo određeno da ako ovrhovoditelj ne predujmi troškove o kojima ovisi poduzimanje samo neke radnje, ona neće biti provedena.⁶⁹ Najnovijim izmjenama određeno je da će se radnje o kojima ovisi provedba ovrhe ipak i tada provesti, dok se neće provesti samo one radnje o kojima to ne ovisi.⁷⁰ Imajući u vidu da je sukladno odredbama Zakona o sudskim pristojbama određeno da će sud iznimno postupati u slučaju da je zakonom propisana hitnost rješavanja neovisno o okolnosti da li su plaćene pristojbe na akt kojim se pokreće postupak⁷¹, držimo da je sud i prije bio dužan, neovisno o okolnosti da li su troškovi predujmljeni ili nisu, postupati po prijedlogu za ovrhu, izuzev u slučajevima kada se ovrha zbog toga objektivno ne može provesti. Prema odredbama OZ sud je dužan, na ovrhovoditeljev prijedlog, u rješenju o ovrsi odrediti naplatu zateznih kamata na troškove postupka, ukoliko to nije već određeno u ovršnoj ispravi.⁷² Prema izmjenama i dopunama Zakona sud je u ovršnom postupku i postupku osiguranja dužan odrediti naplatu zateznih kamata na troškove ovršnog postupka i postupka osiguranja od dana kada su ti troškovi učinjeni, odnosno plaćeni.⁷³ Dakle, zatezna kamata na troškove učinjene u ovršnom postupku i postupku osiguranja ne teče samo od dana donošenja odluke, već od dana kada su oni doista učinjeni, odnosno plaćeni. S obzirom da vremenski period između učinjenih troškova i donošenja odluke može biti supstancijalno dug, može se reći da je ovakvim rješenjem položaj vjerovnika značajno poboljšán a posebno bi bilo korisno ovakvu izmjenu unijeti i u ZPP.⁷⁴

9. Položaj vjerovnika u nekim slučajevima izvansudskog ostvarivanja tražbina

Prema odredbama OZ-a dužnik može javnobilježnički ovjerovljenom ispravom dati suglasnost da se radi naplate tražbine vjerovnika zaplijeni dio njegove plaće i isplati izravno vjerovniku na način određen u toj ispravi. Ova isprava ima pravni učinak rješenja o ovrsi, a poslodavcu je dostavlja vjerovnik preporučenom poštanskom pošiljkom s povratnicom ili preko javnoga bilježnika.⁷⁵ Isti učinak ima i

⁶⁸ OZ čl. 14 st.1., 4. i 5.

⁶⁹ OZ čl. 14. st. 2.

⁷⁰ Zakon o izmjenama i dopunama OZ čl. 2.

⁷¹ ZSP čl. 9.

⁷² OZ članak 27. st. 3.

⁷³ Zakon o izmjenama i dopunama OZ čl. 6.

⁷⁴ Dika, Mihajlo, Osnovne značajke i opći pregled prve novele hrvatskoga ovršnog prava, Organizator, Zagreb, 1999. godine, str. 15. sq.

⁷⁵ OZ čl. 178.

javnobilježnički ovjerovljena isprava dužnika kojom je dao suglasnost da se radi naplate tražbine vjerovnika zaplijeni određeni njegov račun kod pravne osobe koja obavlja poslove platnog prometa, te da se novčana sredstva s toga računa, sukladno njegovoj izjavi sadržanoj u toj ispravi, izravno s računa isplaćuju vjerovniku.⁷⁶ Prema najnovijim izmjenama OZ-a *dužnik može dati izjavu glede zapljene određenih ili svih njegovih računa kod pravne osobe koja obavlja poslove platnog prometa*. Na ispravi u kojoj je sadržana ova izjava ili dodatnim ispravama uz tu ispravu, istodobno ili naknadno, obvezu prema vjerovniku mogu preuzeti i druge osobe u svojstvu jamaca plateca, i to davanjem pisane izjave na kojoj je javno ovjerovljen njihov potpis, a koja je sadržajno ista s izjavom dužnika. Izmjenama OZ-a je izričito određena *prenosivost prava iz zadužnice, te pravo vjerovnika da u slučaju da njegova tražbina temeljem zadužnice nije u cijelosti namirena, traži povrat zadužnice*.⁷⁷ Napose treba istaknuti okolnost da zadužnica ima *svojstvo pravomoćnog rješenja o ovrsi ukoliko se naplata vrši s računa dužnika, ali i svojstvo ovršne isprave glede koje se može predlagati donošenje ovrhe protiv dužnika ili jamaca plateca na drugim predmetima ovrhe*.

Zakonom o izmjenama i dopunama OZ-a je uveden i institut *bjanko zadužnice*, koju mogu izdati samo dužnici koji imaju svojstvo trgovca - dakle ne i druge osobe. U ispravi ne mora biti određen vjerovnik kome će biti izvršena isplata niti iznos. Bjanko zadužnica također ima *svojstvo pravomoćnog rješenja o ovrsi, izvršne isprave a prava iz nje su prenosiva*. No njen oblik i sadržaj, za razliku od obične zadužnice, propisat će ministar pravosuđa. U tom propisu ministar pravosuđa će odrediti i iznose koji se mogu upisati u pojedine vrste te isprave.

10. Položaj vjerovnika u postupku osiguranja

Donošenjem OZ-a položaj vjerovnika je u odnosu na dotadašnje stanje značajno popravljen. Sukladno njegovim odredbama predviđeno je:

- osiguranje prisilnim zasnivanjem založnoga prava na nekretnini
- sudsko i javnobilježničko osiguranje na temelju sporazuma stranaka
- sudsko i javnobilježničko osiguranje prijenosom vlasništva na stvari i prijenosom prava
- osiguranje prethodnom ovrhom
- osiguranje prethodnim mjerama
- privremene mjere.⁷⁸

Može se reći da odredbe OZ-a koje se odnose na osiguranje tražbina imaju u praksi posebno značenje. Središnje mjesto u ovoj oblasti ima *osiguranje tražbina na temelju sporazuma stranaka* čemu valja posvetiti posebnu pažnju. Sporazumom

⁷⁶ OZ čl. 183.

⁷⁷ Zakon o izmjenama i dopunama OZ čl. 24.

⁷⁸ Giunio, Miljenko, *Ovrha i osiguranje tražbina*, Zagreb, 1997., str. 96. sqq.

stranaka, neovisno o tome da li je zaključen pred sudom ili javnim bilježnikom, moguće je, već u momentu nastanka tražbine, osigurati njenu naplatu bilo zasnivanjem založnoga prava bilo prijenosom vlasništva na stvarima ili prijenosom prava. Prema odredbama OZ-a, na prijedlog predlagatelja osiguranja, sud će rješenjem, kad utvrdi da je sporazum stranaka postao ovršan, odrediti i provesti ovrhu na predmetima protivnika osiguranja na kojima je stečeno založno pravo⁷⁹. S druge strane, zapisnik sačinjen pred sudom sukladno čl. 274. st. 1. OZ-a, kojim je na predlagatelja osiguranja prenjeto vlasništvo kakve stvari ili izvršen prijenos prava, ima učinak sudske nagodbe.⁸⁰ Javnobilježnička isprava ili solemnizirana privatna isprava odgovarajućega sadržaja zamjenjuje sporazum sadržan u takvom zapisniku.⁸¹ Sudsko, a napose javnobilježničko osiguranje tražbina se već uobičajilo u praksi i sasvim sigurno ima blagotvorne učinke na ukupan razvoj gospodarstva. Sa sigurnošću se može reći da do aktualnih problema nelikvidnosti ne bi došlo da su svi vjerovnici osiguravali svoje tražbine sukladno odredbama OZ-a koje se odnose na sudsko i javnobilježničko osiguranje. Ipak su se u praksi pojavile stanovite nedoumice koje izmjenama i dopunama OZ-a nisu u potpunosti otklonjene. Novine koje se odnose na *podobnost ovršne isprave* su posebno značajne. Zakonom je općenito naznačeno da je ovršna isprava podobna za ovrhu ako su u njoj naznačeni vjerovnik i dužnik, te predmet, vrsta, opseg i vrijeme ispunjenja obveze.⁸² U praksi je u svezi s javnobilježničkim sredstvima osiguranja došlo do nedoumica kako *naknadno odrediti opseg ili vrijeme ispunjenja tražbine ako ove okolnosti nisu naznačene u sporazumu stranaka ili ako ih nije moguće utvrditi bez potrebe naknadnog utvrđivanja spornog činjeničnog stanja*. Ukoliko se tražbina može odrediti temeljem objektiviziranih utvrđenih kriterija, načelno neće dolaziti do dvojbi i smetnje za uspješno predlaganje ovrhe temeljem takvih ovršnih isprava. Međutim vjerovniku i trećoj osobi *nije bilo omogućeno da naknadno odrede opseg i vrijeme ispunjenja obveza* - iako praksa pokazuje da postoje slučajevi kada je i takva mogućnost potrebna radi lakšeg pravnog prometa (okvirni ugovori o kreditu, tzv. revolving krediti).⁸³ Stoga je dopunama ove odredbe omogućeno da se *u ovršnoj ispravi vjerovnik ovlasti odrediti opseg ili vrijeme ispunjenja tražbine, što ovaj može učiniti u prijedlogu za ovrhu*. Ovakvo ovlaštenje može imati i neka *treća osoba* koja to treba učiniti u javnoj ili javno ovjerovljenoj ispravi.⁸⁴ Posebne novine odnose se na *odredivost visine i dospelosti tražbine* prilikom sudskog i javnobilježničkog osiguranja.⁸⁵ Načelno je uklonjena dvojba da li tražbina mora biti

⁷⁹ OZ čl. 267. st. 1.

⁸⁰ OZ čl. 274. st. 3.

⁸¹ OZ čl. 279. st. 2.

⁸² OZ čl. 26. st. 1.

⁸³ Dika, Mihajlo, *Osnovne značajke i opći pregled prve novele hrvatskoga ovršnog prava*, Organizator, Zagreb, 1999. godine, str. 23. sq.

⁸⁴ Zakon o izmjenama i dopunama OZ čl. 5.

⁸⁵ Zakon o izmjenama i dopunama OZ čl. 28 i 29.

određena ili može biti i određiva. Uz to naznačeno je kako će se smatrati da je tražbina određiva ako je u sporazumu stranaka naznačen okvirni iznos buduće tražbine koja se osigurava s obzirom na određeni pravni odnos ili više pravnih odnosa stranaka, te ako su vjerovnik ili treća osoba ovlašteni naknadno odrediti visinu tražbine nastale do tog okvirnog iznosa i vrijeme njene dospelosti. Kada je u pitanju fiducijarno osiguranje tražbina, strankama je omogućeno utvrditi i koji drugi način naknadnog određivanja visine tražbine i njezine dospelosti, što u slučaju dobrovoljnoga založnogpravnog osiguranja ipak nije moguće. Imajući u vidu da se u slučaju fiducijarnog osiguranja tražbina ostvaruje bez asistencije suda, što u slučaju dobrovoljnog založnogpravnog osiguranja nije moguće jer je potrebno odrediti i provesti ovrhu, nema niti jednog razloga da se strankama onemogući slobodno disponiranje i glede ove okolnosti.

Posebno valja istaknuti kako je zakonodavac propustio priliku da razriješi dvojbe glede mogućnosti stranaca na stjecanje fiducijarnog prava vlasništva na nekretninama bez suglasnosti Ministarstva vanjskih poslova.⁸⁶

11. Zaključak

Može se reći da je položaj vjerovnika (ovrhovoditelja, predlagatelja osiguranja) sukladno odredbama Ovršnoga zakona bitno popravljen u odnosu na prethodni period. U svakom slučaju, njegova rješenja nisu generator aktualne nelikvidnosti (uz izuzetak u svezi s ograničenjima koja su predviđena glede određivanja ovrhe na novčanim sredstvima na računu države, jedinica lokalne samouprave i uprave ukoliko su ta sredstva nužna za obavljanje osnovnih zadaća tih pravnih osoba), iako se dosta toga može učiniti na planu učinkovitosti i poglavito brzine ostvarenja tražbina prema odredbama OZ-a. Dakako, valja težiti uravnoteženim rješenjima i paziti da se u ovoj namjeri ne ode predaleko kako se dužnika-ovršenika ne bi dovelo u neprimjereno nepovoljan položaj. Deklarativno određenje "hitnosti" ovršnoga postupka očito nije dovoljno s obzirom da je sadržaj ovog pojma teško objektivizirati, što bi u svakom slučaju bilo korisno učiniti. U usporednom pravu nailazimo na rješenja koja se glede ove okolnosti izražavaju preciznije kao i rješenja koja za poduzimanje određenih radnji predviđaju određena vremenska ograničenja.⁸⁷ Izmjenama i dopunama Zakona jedan dio uočenih

⁸⁶ Vukić, Hrvoje, Položaj stranaca prilikom osiguranja tražbine prijenosom prava vlasništva, Odvjetnik 9-10, 1998.

⁸⁷ *Código de procedimientos civiles del estado de Yucatan* (Zakonik o građanskom postupku - Yucatan, objavljen u Službenom glasniku prosinca 1941. - stupio na snagu 15. siječnja 1942. godine)

Članak 403. - U postupku ovrhe presuda i sudskih odluka ne prihvaća se nikakav prigovor izuzev plateža - ako se ovrha traži u roku od stotinu osamdeset dana; ukoliko je protekao ovaj rok ali ne više od jedne godine prihvaća se prigovor nagodbe, prijeboja i sudske nagodbe; protekom roka od jedne godine dopuštaju se prigovori novacije, počeka, otpisa, dogovora da se ovrha neće tražiti i bilo koji drugi prigovor koji upućuje da je obveza izmijenjena, međutim uvijek će se prihvatiti prigovor na temelju okolnosti da je izvansudska isprava na osnovi koje se traži ovrha krivotvorena. Sve ove okolnosti izuzev krivotvorenja trebaju nastati nakon donošenja presude ili zaključenja nagodbe i biti

nedostataka je otklonjen, no teško je naći razloge za upućivanje pretjeranih pohvala zakonodavcu s obzirom da su poboljšanja mogla biti daleko sustavnija. Stanovite redakcijske ispravke nije potrebno posebno spominjati, mada ni one nisu izvršene temeljito. Odredbe kojima se određuje prijelazni režim i stupanje izmjena i dopuna na snagu zahtijevale su pažljivije postupanje. U doktrini je primijećena nedosljednost i rabljenje različitih kriterija pri određivanju prijelaznog režima.⁸⁸ Pored toga, rješenja glede prijelaznog režima traže i jasno očitovanje glede odredbe 309. OZ u koju se izričito nije diralo. Sukladno toj odredbi ovršni postupci pokretnuti prije stupanja na snagu OZ-a imaju se završiti po odredbama zakona koji je važio do stupanja na snagu OZ-a (ZIP-a). Postoji sasvim realna mogućnost da još uvijek ima postupaka koji se sukladno toj odredbi vode po odredbama ZIP-a, što može izazvati različita tumačenja i dvojbe u praksi.

Summary

POSITION OF CREDITOR UNDER CODE OF EXECUTION AFTER REVISIONS 1999

The Article examines the position of the creditor in enforcement (execution) and securing of claims proceedings regarding new Croatian legislation on execution (Code of Execution 1996 with revisions 1999).

Generally speaking, the position of the creditor has been substantially improved compared with previous legislation. However, the debtor still has possibilities to avoid or delay execution proceedings and satisfaction of creditor's claim. Rules which enable protection of the debtor in execution proceedings and especially rules that enable the suspensive effect of debtor's appeal and stay of proceedings should be thoroughly revised in order to achieve appropriate and

sadržane u javnoj ispravi, sudski priznatoj ispravi ili u priznanju pred sudom.

Codigo de procedimientos civiles para el estado de Veracruz (Zakonik o građanskom postupku - Veracruz, objavljen u službenom glasniku 13. rujna 1932. godine)

Članak 353.- Kada se traži ovrha presude sudac dodjeljuje dužniku rok od 5 dana za ispunjenje, koji rok se ne može produžiti, ukoliko u presudi nije određen kakav drugi rok.

Članak 376.- U postupku ovrhe presuda i sudskih odluka ne prihvaća se nikakav prigovor izuzev plateža - ako se ovrha traži u roku od trideset dana; ukoliko je prošao ovaj rok prihvaća se prigovor nagodbe, prijeboja ili sudske nagodbe, novacije, počeka, otpisa, dogovora da se ovrha neće tražiti, krivotvorenja i bilo koji drugi prigovor da postoje okolnosti na temelju kojih je izvršena izmjena obveze.

Sve ove okolnosti trebaju nastati nakon donošenja presude, nagodbe i biti sadržane u javnoj ispravi, sudski priznatoj ispravi ili u priznanju pred sudom, a prigovor se podnosi u obliku koji važi za sporedne zahtjeve.

⁸⁸ Dika, Mihajlo, Osnovne značajke i opći pregled prve novele hrvatskoga ovršnog prava, Organizator, Zagreb, 1999. godine, str. 29.

prompt satisfaction of creditor's claims. The improvements of the creditor's position consider:

- alteration of the object of execution,
- debtor's statement about the amount and location of his assets,
- execution upon real property,
- costs of enforcement proceedings.

Special attention is given to revisions in connection with non-judicial enforcement of claims and the enforceable notarial instruments.

Key words: *creditor, debtor, execution (enforcement).*

Zusammenfassung

RECHTSLAGE DES GLÄUBIGERS GEMÄSS DEM ZWANGSVOLLSTRECKUNGSGESETZ NACH SEINER NOVELLIERUNG IM JAHRE 1999

In dieser Arbeit wird die Situation des Gläubigers im Zwangsvollstreckungsrechts- und Sicherungsverfahren analysiert wobei die Neuheiten im kroatischen Rechtssystem, die durch die Verabschiedung des Zwangsvollstreckungsgesetzes und vor allem des Gesetzes über Abänderungen und Ergänzungen von 1999 verabschiedet wurden, betrachtet werden. Prinzipiell herrscht die Meinung, dass sich die Situation des Gläubigers (Zwangsvollstreckungsgläubigers, Vorschlagenden der Sicherung) im Verhältnis zur bisherigen Situation wesentlich verbessert hat - doch auch weiterhin besteht die Möglichkeit, dass der Schuldner (Gepfändete, Gegner der Sicherung) der Befriedigung der Forderungen des Gläubigers ausweicht oder sie unangemessen lange hinausschiebt. Die Bestimmungen des Zwangsvollstreckungsgesetzes, die einen Schutz des Gläubigers im Zwangsvollstreckungsverfahren ermöglichen, und vor allem die Bestimmungen, die einen suspensiven Effekt seiner Klage gegen den Zwangsvollstreckungsbeschluß und die Bestimmungen haben, wodurch eine Aufschiebung der Zwangsvollstreckung ermöglicht wird, sollten systematischer mit dem Ziel eines größeren Effekts hinsichtlich der Realisierung der Forderung des Gläubigers, die durch Zwangsvollstreckungspapiere bestätigt ist, erneuert werden. Die Position des Gläubigers hat sich vor allem in Übereinstimmung mit den neuesten Novellen des Zwangsvollstreckungsgesetzes im Falle einer Änderung des Zwangsvollstreckungsgegenstands auf Vorschlag des Gepfändeten verbessert, indem das Institut der bloßlegenden Aussage und des bloßlegenden Vermögensverzeichnisses eingeführt wurde, ebenso durch die Veränderung gewisser Regeln hinsichtlich der Pfändung von Immobilien und der Kostentragung im Zwangsvollstreckungsverfahren. Entsprechende Aufmerksamkeit sollte auch den Neuheiten bei der außergerichtlichen Realisierung der Forderung geschenkt werden, wobei durch die Aussprechung einer bestimmten Übertragbarkeit der Rechte aus der Obligation sowie dem Recht des Gläubigers im Falle einer erfolglosen Befriedigung

der Gesamtforderung ihre Rückgabe verlangt wird, und besonders den Umständen der Einführung eines neuen Instituts - der Blanko-Obligation. Die Situation des Gläubigers wurde auch durch die Novellierung der Bestimmung verbessert, die sich auf die Tauglichkeit der Zwangsvollstreckungspapiere bezieht, vor allem in Verbindung mit der notariischen Sicherung der Forderung.

Schlüsselwörter: *Gläubiger, Schuldner, Zwangsvollstreckung.*